

Tiesības vērot mācību stundas bez brīdinājuma

Ivans Jānis Mihailovs

Rīgas Stradiņa universitāte, Komunikācijas studiju katedra, Latvija

Ievads. Mācību stundu vērošana (hospitācija) ir viens no izglītības kvalitātes vērtēšanas un uzraudzības instrumentiem, kas salīdzinoši plaši tiek lietots mūsdienu izglītības vidē. Tā ir procedūra, lai fiksētu notiekošo mācību stundā – pedagoga darbību, viņa sadarbību ar klasi utt. Tomēr pēdējā laikā pedagogu vidū ir kļuvušas aktuālas diskusijas, vai vērot mācību stundas bez brīdinājuma ir tiesiski un ētiski korekti, vai šāda rīcība varētu tikt vērtēta kā “pedagoga tiesību pārkāpums”.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Darba mērķis ir noskaidrot, vai ir iespējama mācību stundas vērošana, nebrīdinot par to pedagogu. Metodes – tiesību aktu un zinātniskās literatūras analīze.

Rezultāti. Mācību stundu vērošanai var būt dažādi mērķi – novērtēt pedagoga darbu (tostarp, lai lemtu par t. s. kvalitātes pakāpi atbilstoši Ministru kabineta 2017. gada 22. augusta noteikumiem Nr. 501 “Pedagogu profesionālās darbības kvalitātes novērtēšanas organizēšanas kārtība”), veicināt pedagoga profesionālo izaugsmi, atbalstīt jaunpieņemto pedagogu, veicināt pedagoga sadarbību un pieredzes apmaiņu, izvērtēt norādīto saņemtajā iesniegumā par pedagogu vai viņa profesionālo darbību utt. Mācību stundas vērošanu var īstenot izglītības iestādes vadītājs, viņa vietnieki vai pilnvarotas personas (piemēram, metodiķi), izglītības iestādes dibinātājs (piemēram, pašvaldība), valsts pārvaldes iestādes, kurām ir paredzēta atbilstoša funkcija (piemēram, Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija, Izglītības kvalitātes valsts dienests).

Izglītības likuma 20. pantā ir noteikts, ka Izglītības kvalitātes valsts dienesta vadītājam un viņa pilnvarotām dienesta amatpersonām ir tiesības, uzrādot dienesta apliecību, bez iepriekšējas paziņošanas apmeklēt jebkuras izglītības iestādes telpas un citas telpas, kas saistītas ar izglītības procesa norisi. Arī bērnu tiesību inspektoram ir tiesības pārbaudīt jebkuras valsts vai pašvaldības institūcijas, nevalstiskās organizācijas vai citas fiziskās vai juridiskās personas darbību inspekcijas kompetences jomā. Savukārt izglītības iestādes vadītājs, ievērojot Izglītības likuma 30. pantā noteikto, ir atbildīgs par izglītības programmas īstenošanu, tostarp par tiesisku, kvalitatīvu pedagogu darbu. Turklāt viņam kā iestādes vadītājam ir jāveido iekšējā kontroles sistēma (izriet no Valsts pārvaldes iekārtas likuma noteiktā), savukārt pašvaldības pienākums ir nodrošināt iedzīvotājiem noteiktās tiesības pamatizglītības un vispārējās izglītības iegūšanā. Līdz ar to šīm institūcijām, vērojot mācību stundas kontroles nolūkos, ir tiesības to darīt bez brīdinājuma. Turklāt, ievērojot bērnu tiesību un interešu prioritātes principu, informācija (brīdinājums) par mācību stundas vērošanu var tieši traucēt bērnu / izglītojamo tiesību aizsardzību. Stundas vērošana bez brīdinājuma ir saistīta ar pedagoga tiesībām pēc šīs vērošanas saņemt informāciju par šādas rīcības iemesliem (ja vien šādas informācijas izpaušana nav pretrunā ar normatīvajos aktos, piemēram, Iesniegumu likumā noteikto). Savukārt, ja stundas vērošana notiek atbalsta nolūkā, tad brīdinājums par to ir samērīgs un koleģiālās sadarbības principiem atbilstošs.

Secinājumi. Mācību stundas vērošana bez brīdinājuma, kura paredzēta normatīvajos aktos, ir iespējama saistībā ar pedagogu uzraudzības kompetenci, savukārt mācību stundas vērošana bez brīdinājuma atbalsta kompetences ietvarā normatīvajos aktos nav noteikta un neatbilst pedagogu sadarbības ētiskiem principiem.